

MAASTRICHT Struikelsteentjes en expositie ter herinnering aan de 350 Joodse Maastrichtenaars die zijn vermoord door de Nazi's

Zij gingen ongewild op reis

In de nacht van 25 op 26 augustus 1942 werden 290 Joodse Maastrichtenaars vanaf het punt waar de Duitse bezetters hen hadden bijeengebracht - de basisschool aan de professor Pieter Willemsstraat - gedwongen te voet naar het nabij gelegen station te lopen. Daar werden zij op transport gezet naar het kamp in Westerbork. Op vrijdag 28 augustus, werden ze van daaruit op transport gezet naar Auschwitz. In het vernietigingskamp werden ze drie dagen later vermoord, op een paar meter na. In totaal zijn tijdens de Tweede Wereldoorlog 350 Maastrichtse Joden vermoord, in naam van het Nazi-regime. De nagedachtenis aan de slachtoffers wordt levend gehouden met inmiddels 124 struikelsteentjes in het straatbeeld van Maastricht en met een tentoonstelling in Centre Céramique waar 29 slachtoffers van de nazi's een gezicht krijgen door beelden en opgetekende verhalen. "Het gaat hier niet om het getal van zes miljoen Joden, het gaat om de identificatie met het individu."

Door Sjak Planthof

Fred Grünfeld en zijn vrouw Marj van den Bosch wonen aan de Bosscherweg. In het plaveisel voor hun huis ligt een zogenaamd struikelsteentje. Op het messing plaatje van het steentje staat 'Hier woonde

Marcelle Antoinette Devries, geb. 1906 vermoord 31.8.1942 Auschwitz'. Grünfeld, zijn vrouw en hun twee zoons verhuisden in 1985 van Amsterdam naar het huis aan de Bosscherweg. Toen wisten zij nog niet dat daar een Joodse familie had gewoond, waarvan de dochter Marcelle op 25 augustus 1942 haar koffer had gepakt, niets vermoedend voor het laatst de voordeur achter zich sloot en onwetend haar noodlot tegemoet ging. Grünfeld: "Marcelle gaf gehoor aan de oproep van de Duitsers zich te melden, in de hoop daarmee haar ouders te kunnen sparen." Grünfeld en zijn vrouw hoorden voor het eerst over de historie van het huis toen in 1997 een man aanbelde om zijn vrouw het voormalige huis van zijn opa en oma te tonen. Van de familie Devries hebben de ouders, hun zoon en een andere dochter de oorlog overleefd.

De historie van het huis was voor Grünfeld en Van den Bosch aanleiding om in Maastricht een struikelsteentjes comité te starten, samen met Dmitry Boutylkov, Jaap Jansen en Raymond Glaser. Het oorspronkelijke idee was afkomstig van de Duitse kunstenaar Gunter Demnig. Hij legde de eerste 'Stolperstein' in 1995 in Keulen. Anno 2016 liggen er circa 56.000 steentjes in meer dan 1600 Europese steden en dorpen. Het eerste steentje werd in Nederland gelegd in Borne, in 2007. Het Maastrichtse comité

Struikelsteentjes. (Foto Inge Davis)

bewerkstelligde de eerste steenlegging in Maastricht in 2012. Met de start van het comité in Maastricht begon voor de initiatiefnemers het spitten in archieven. Ze maakten onder meer gebruik van archiefmateriaal van het Regionaal Historisch Centrum, van naslagwerken van A.P.M. Cammaert, Paul Bronswaer en Herman van Rens. "Het uitpluizen is een dagtaak voor ons geworden."

Wanneer leden van het comité contact weten te leggen met nabestaanden, valt hen vrijwel altijd grote dankbaarheid ten deel. "Ze zijn bijna allemaal ontroerd. Er is geen graf voor hun vaders en moeders. Nu krijgen ze rust." De 86-jarige dochter van Louis Salomon uit de Alexander Battalaan die in 1942 in kamp Amersfoort werd doodgeslagen, kwam woensdag 13 april speciaal over uit Engeland om de

steenlegging van één van de 24 struikelsteentjes die deze dag werden gelegd, bij te wonen. "Eindelijk eerbetoon aan onze vader", zo liet ze het comité weten. Maastricht telt nu 123 struikelsteentjes. Er zou die woensdag ook een struikelsteentje worden gelegd aan de Spoorweglaan, voor Helena Martha Finczowski. Dat is echter uitgesteld wegens de tragische dood van twee familieleden, jonge mensen die onlangs zijn omgekomen bij de aanslag op vliegveld Zaventem. Grünfeld, Van den Bosch en hun mede comitéleden doen hun werk niet alleen voor de nabestaanden. "Het is ook bedoeld voor de huidige generaties. Ter lering, om niet te vergeten." Bij het zoekwerk en plaatsen van de steentjes geeft het comité eerste prioriteit aan het geven of nabestaanden nog in leven zijn.

In Centre Céramique is er tot en met 29 mei een tentoonstelling over de Maastrichtse slachtoffers van het nazi-regime. Daarin zijn niet alleen verhalen en foto's van Joodse slachtoffers te zien. Ook Maastrichtenaars die door hun verzet, zoals kapelaan Lochman, zijn vermoord, krijgen de ruime aandacht die hen toekomt, aldus het comité. Grünfeld: "Het gaat telkens om het persoonlijke verhaal, dichtbij, zodat mensen zich een levendig beeld kunnen vormen. Dat is ook voor het onderwijs van groot belang."